

ENERPRESSE-vitafórum az energiapolitikáról

Az Enerpresse (<http://www.enerpresse.com/>) által szervezett havi vita-délelőttök sorában január 10-én az energiapolitika volt a téma annak kapcsán, hogy a választások közeledtével várhatóan ez a terület is kiemelt szerepet kap majd a kampányban. A meghívottak száma ez alkalommal csupán kettő volt (ellentétben a „szokásos” négygel), a két előadó személyében Olivier Appert (IFP Énergies Nouvelles - www.ifpenergiesnouvelles.fr - elnök és elnöke a Conseil Français de l'Énergie-nek) valamint Pierre-Franck Chevet (környezetvédelmi tárca, energetikai és klíma-főigazgatóság, DGEC) volt a fórum vendége.

Olivier Appert szerint 2011. olyan év marad az évkönyvekben mint 1973. vagy 1975, amikor év közben soha nem látott szintet ért el a kőolaj ára (111 USD/hordó), ami tovább gyorsított egyes globális folyamatokat, mint például a megújuló energiahordozókkal kapcsolatos fejlesztéseket. Elmondható, hogy napjainkban Kína a legnagyobb beruházó megújuló energiahordozókba még az USA-t megelőzve, de alá kell húzni, hogy Kínában a szén továbbra is stratégiai energiahordozó lesz még hosszú évekig. A tavalyi évben Fukushima, az „arab tavasz”, a palagáz (shale gas) „forradalma” egyaránt azt erősítették, hogy teljes paradigma-váltásra van szükség az energia terén – mondta Appert, aki szerint ami az arab tavaszt illeti, igen távol vagyunk azoktól a politikai megoldásoktól ezekben az országokban, kiegészülve a krónikus közel-keleti instabilitással és az iráni történésekkel, hogy energia-terén ne legyen ok aggodalomra. Főleg annak fényében, hogy itt van a világ kőolaj-tartalékainak legalább 60-65%-a.

A palagáz egyre inkább befolyásolja a geopolitikai és geostratégiai helyzetet, ennek egyik oka az USA egyre növekvő palagáz-kitermelése és ennek hatása a világ gázpiacára, mivel egyre csökken az amerikai GNL-import méghozzá olyan tempóban, hogy az USA gázból akár önellátó is lehet hamarosan. A kitermelési költségek viszonylag alacsonyak, így az USA-ban harmadakkora gázárak vannak, mint Európában. Szintén emelkedett az USA kőolaj-kitermelése, köszönhetően a shale oil-nak, de itt messze vannak az önellátástól, így ezen a területen kevésbé kell számítani globális átrendeződésre. Kína masszívan beruház az amerikai palagáz-kitermelésbe elsősorban azzal a szándékkal, hogy megszerezze azt a technológiát, amivel később a saját igen jelentős palagáz-készleteiket ki tudja majd aknázni – ennek érdekében már megtették az első lépéseket. Az USA-ban elsősorban a palagáz „bummja” fékezte a nukleáris fejlesztéseket, nem pedig Fukushima, és Appert szerint ugyanez várható Kínában is. Fukushima azonnali rövid távú hatással volt a földgázpiacra, közép- és hosszú távon egyelőre nem lehet megbízható forgatókönyveket fölállítani. Elképzelhető a nukleáris energia további bővülése is, de stagnálás-csökkenés is lehetséges a megújuló energiahordozók és a szén nagyarányú térnyerésével együtt.

Appert elmondta, hogy a morózus gazdasági környezet ellenére tovább emelkednek az energetikai célú beruházások, 2012-ben várhatóan 5-10%-kal, tovább folytatódik számos többéves program Irakban, Brazíliában, vagy akár az USA-ban – itt kimondottan a palagázra. A kőolaj és a földgáz esetében számos új készletet fedeztek föl az elmúlt időszakban a világban (Angola, Mozambik, Guineai-öböl, Mexikói-öböl, Francia-Guyana, Argentína, Ciprus, Északi-tenger, Azerbajdzsán, Kazahsztán), de ezek világpiaci folyamatokra gyakorolt hatását egyelőre nem lehet érdemben megbecsülni – ez függ majd a kitermelés nagyságától és a világ energiaigényének növekedésétől, valamint a geopolitikai történésektől.

Olivier Appert szerint általános európai probléma van a kőolaj-finomítás terén, ami alapvetően azzal függ össze, hogy a kőolaj-fogyasztás stagnál, vagy kis mértékben csökken, ami környezetvédelmi szempontból kifejezetten jó hír, viszont ezzel párhuzamosan

gazdaságilag nem éri meg fönntartani a korszerűtlen technológiával vagy részkapacitással működő finomítókat. Mindez annak fényében jelent aktuális kérdést Franciaországban, hogy a Dunkerque-ben lévő finomító után várhatóan bezárnak egy Párizs közeli finomítót is. A francia finomítók esetében a helyzetet bonyolítja, hogy kapacitásaik egy részével az amerikai piacra szállított benzint állítottak elő – ez a piac viszont egyre inkább szűkül és kockázatos is. Azonban érdemes megvizsgálni azt is – mondta Appert - egy-egy döntés meghozatalakor, hogy az alternatívák egyike vagy másika összességében nem jelentene-e jobb megoldást? Ezt annak kapcsán jegyezte meg, hogy szerinte érdemes lenne a rendelkezésre álló franciaországi (pl. Párizsi-medence) kőolaj-, vagy a dél-franciaországi palagáz-források kiaknázását jobban megvizsgálni, mert sok esetben az import költsége és elegendően nagy volumen esetében a világpiacon árfölhajtó hatás együttesen azt eredményezi, hogy a saját kitermelés minden tényezőt figyelembe véve is előnyösebb lenne.

Elengedhetetlen, hogy az energiapolitika összhangban legyen a gazdaságpolitikával, ugyanis egyes energiahordozók fejlesztése és az ezzel járó munkahelyteremtés óhatatlanul más területeken munkahely-leépítésekkel jár. Az egyes energiahordozók azonban nem egyforma hatással vannak a tágabb gazdasági környezetre, aminek legjobb példája a biomassza. Ez az energiaforrás ugyanis sokkal tágabb környezetre hat, mint mások azáltal, hogy az alapanyag megtermelése és begyűjtése a vidéki környezet sokkal több szereplőjét érinti, mozgatja, mint mások (pl. az off-shore szélenergia). A francia kőolaj-ipar elmúlt 50 éve - de ez igaz a nukleáris szektorra is – három fő tényező szükségességéről tanúskodik: a technológiai kiválóságra törekvés, a globális piac szem előtt tartása és az időben állandó és kiszámítható politikai háttér. Appert megjegyezte, az amerikai védelmi doktrína mostani változásában szerinte nagy szerepe lehet annak, hogy a palagáz-készletek kiaknázásával az ország energetikai függetlensége nagymértékben javult, így jelentős katonai erőforrásokat lehet felszabadítani más célokra. Ezért lenne fontos a franciák számára az angolokéhoz hasonló pragmatikus gondolkodás, ami nem egyik vagy másik energiahordozó „zsigeri ellenzésén” alapul, hanem sokkal inkább a „praktikusságot”, ésszerűséget helyezi előtérbe, de természetesen nem bármi áron.

Pierre-Franck Chevet (környezetvédelmi tárca, energetikai és klíma-főigazgatóság, DGEC) szerint energetikai szempontból 2012. nem várható jobbnak, mint 2011, de nem történtek olyan események sem, amik az eddigi energetikai stratégia megváltoztatását tették volna szükségessé. Szerinte a francia prioritások továbbra is a szén-dioxid emisszió negyedére csökkentésére (2050-ig), az európai energia-stratégia megteremtésére és a „Grenelle de l'environnement” környezetvédelmi törvénycsomagok célkitűzéseinek megvalósítására fókuszálnak. Ezekkel együtt Franciaország számára a beszerzési források biztosítása az egyik legfontosabb kérdés (nem egyenlő az energetikai függetlenséggel), hiszen ez alapvetően meghatározza az árakat, a vásárlóerőt és általában az egész gazdaság versenyképességét, aminek – különösen elnök- és parlamenti választás előtt – nagyon komoly belpolitikai összefüggései vannak. Szerinte nem lehet ambiciózus környezetvédelmi politikát folytatni és a széndioxid-emissziót párhuzamosan csökkenteni ellentmondásos intézkedésekkel, de lehet dekarbonizált energiamixet fölépíteni, amire több megoldás is van, azonban a célkitűzés a lényeg, ebbe az irányba kell tartani.

Chevet szerint a jelenlegi globális tendenciákkal 2050-re akár megkettőződhetne a Föld energiaigénye, ami elméletben a természeti erőforrások iránti igények megkettőzését tételezné föl - ez igaz az energia mellett az élelmiszerre, vízre, egyéb nyersanyagokra is. A jelenlegi tendenciák mellett most a helyzetet többé-kevésbé még kezelni lehet, de csak „éppen”, azaz nincsenek kizárva nehezebb időszakok sem. Úgy vélte, arra lenne leginkább szükség, hogy sokkal kevésbé legyünk függők az energiától és kevesebbet is használjunk belőle, ezen múlik

a versenyképesség és a rendszer fenntarthatósága is. Megítélése alapján a széndioxid-emisszió szempontjából Franciaország a többi európai ország szempontjából viszonylag jól áll, ami gazdasági előnyt is jelenthet, de semmiképpen sem jelenti azt, hogy nincs szükség további erőfeszítésekre és beruházásokra. Franciaország lakossága évente 60 milliárd eurót költ energiaszámlák kiegyenlítésére, ennek kb. 7%-a fordítódik valamilyen formában megújuló támogatására (pl. az áramszámlába beépített hozzájárulással), kutatásra, stb. Chevet véleménye az, hogy 2012-ben arra van szükség, hogy ennek a ráfordításnak a szinten tartása mellett a fölhasználás hatékonysága minél jobb legyen. Mint mondta, 2012-ben az árampiacon a legnagyobb változás az lesz, hogy az EDF mellett minden más energiaszolgáltató hozzáférést kap a klasszikus nukleáris forrásból származó elektromos áramhoz. Az igazi kulcsdátum azonban 2015-ben érkezik el, amikor számos alapvető átalakulás lép életbe a francia energia-piacon. A szakértő azonban már most ösztönzi az erre történő fölkészülést, többek között az elosztó-kapacitások és a termelőkapacitások áttekintésével, összehangolásával (pl. kell-e újabb reaktor, üzemidő-hosszabbítás, stb.).

Franciaországban a megújuló energiahordozók esetében tovább folytatódnak a beruházások, a korábbi évekhez képest viszont jóval visszafogottabb lesz ez a folyamat a fotovoltaikus áram esetében. Ennek oka, hogy ez az eddigi években sokkal gyorsabban bővült, mint tervezték/várták, így ezen a területen szükség volt a föltételrendszer átalakítására annak érdekében, hogy a rendszer önszabályozóbb legyen. Az országban 2020-ig mintegy 40GW új megújuló kapacitást (minden formát ideértve) terveznek üzembe állítani, de ez nem elég ahhoz, hogy el lehessen érni a széndioxid-emisszió tervezett szintű csökkentését – ha minden elektromos áramot dekarbonizálnak, az önmagában csak 23%-os csökkenést CO₂-t jelent, tehát a többi energiahordozó – elsősorban a kőolaj, ezen belül az egyén mobilitás – terén nagyon komoly tennivalók, újítások szükségeltetnek – és elengedhetetlen a szemléletváltás is. Elengedhetetlen a fűtéssel kapcsolatos kérdések alapos áttekintése, a lehető legtöbb érdemi takarékosági, racionalizálási intézkedés, beruházás meghozatala.

A kitűzött célok eléréséhez nagyon fontosak a helyi kezdeményezések (action locale) is, mert hiába teremti meg a mindenkori kormányzat az ehhez szükséges jogszabályi háttérrel, az érdemi cselekvést nem tudja az érintettek helyett elindítani. Ezzel kapcsolatosan kiváló példának tartja az épületek energiahatékonyságának – ezen belül kiemelten kezelve a lakásokat – javítását, ahol az állami eszközök ugyan rendelkezésre állnak (pl. adóhitelek, kedvezményes kölcsönök), ám a leginkább fölújításra, modernizációra szoruló épületekben legtöbbször a szociálisan leghátrányosabbak laknak. Így a helyhatóságok támogatása, aktív közreműködése elengedhetetlen ahhoz, hogy ezek az igazán látványos eredményt adni képes beruházások megvalósulhassanak, a lakók/tulajdonosok megkapják azt a szükséges helyi támogatást, ami nélkül a fölújítások nem kezdődhetnek el.

Az energiamix kapcsán Chevet megjegyezte, szerinte ennek robusztusnak is kell lennie annak érdekében, hogy érdemben ellen tudjon állni a különböző – valóban létező – bizonytalansági tényezőknek, amik között gazdaságiak és politikaiak egyaránt vannak, előfordulhatnak, így lennie kell minden ország esetében egy olyan „alaprak”, ami hosszú távon is kifejezetten stabilan tudja biztosítani a mindenkori energiaigény meghatározó részét. A megújuló energiaforrások energiamixen belüli térnyeréséhez szükséges föltételek kapcsán megjegyezte, hogy a kutatás mellett meg kell lenniük azok a helyi – elsősorban a kvv-szférába tartozó – vállalkozásoknak, akik képesek arra, hogy a kis beruházás-igényű megrendeléseket is magas technikai színvonalon, üzembiztos és jó hatékonyságú berendezésekkel ki tudják elégíteni. Sajnálatosnak tartotta, hogy vannak például Franciaországban olyan körzetek, ahol nincs

olyan vállalkozó racionális közelségben, aki képes lenne a geotermikus energia kiaknázásához szükséges termálkutak fúrására.

Szerinte a nukleáris energiáról most folyó vita esetében nem az a kérdés, hogy harmincről növelhető-e negyven évre a reaktorok élettartama, hanem az, hogy negyven év után is érdemes-e, szabad-e ezeket a reaktorokat üzemeltetni? Ez igazán 2020. körül lesz égető kérdés Franciaországban, mivel a reaktorok zöme akkor éri el ezt a kort, azonban a kiváltásukra, pótlásukra szolgáló új berendezések időre történő megépítése miatt sokkal korábban el kell kezdeni a szükséges vitát és előkészítő munkát. Azaz a majdani kezelhetetlen helyzet(ek) elkerülése érdekében már most meg kell hozni a szükséges döntéseket, amiket a kormány meg is szándékozik tenni. A döntéselőkészítésben nagyon komoly szerepe van a **tudományos és technológiai megoldások parlamenti bizottságának** (*Office parlementaire d'évaluation des choix scientifiques et technologiques*, OPECST, <http://www.senat.fr/opecest/>) is, ami munkája során szinte minden lényeges energiahordozót – annak gazdasági, technikai-technológiai és társadalmi vonatkozásaival – áttekintett és minderről messzemenő részletességgel jelentéseket is készített, amik hozzáférhetők a Nemzetgyűlés honlapján:

Az is látható, hogy a reaktorok leállítására vonatkozó német döntésnek már néhány éves távon is komoly hatása lesz a jelenleg még bizonyos túlkínálattal jellemezhető európai villamos energia-piacra, mivel keresleti körülményekre kell hamarosan berendezkedni. Ez egyrészt ki fogja váltani a más energiahordozók – elsősorban a gáz – iránti kereslet növekedését, de fölveti az európai szintű energetikai függetlenség kérdését is. Erre úgy tűnik, mondta Pierre-Franck Chevet, egyelőre senki nem fordít különösebb figyelmet, csak az oroszok, akik maximálisan ki akarják majd használni az újonnan előálló helyzetet.

Somogyi Norbert mezőgazdasági és TÉT-attasé, Párizs